Järjestö / Roslakka

9.2.2026

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kirjallinen kuulemispyyntönne 27.1.2026

U 70/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan aluekehitysrahaston, mukaan lukien Euroopan alueellinen yhteistyö (Interreg), koheesiorahaston ja Euroopan sosiaalirahaston perustamisesta osana kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa sekä aluekehityksen ja laadukkaisiin työpaikkoihin, osaamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen vuosiksi 2028–2034 myönnettävän unionin täytäntöönpanoedellytyksistä (koheesiopolitiikan asetusehdotukset 2028–2034)

U 53/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission asetusehdotuksesta ”Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen, vaurauden ja turvallisuuden rahaston perustamisesta vuosiksi 2028-2034 sekä asetuksen (EU) 2023/955 ja asetuksen (EU, Euratom) 2024/2509 muuttamisesta”, jatkossa kumppanuusrahastoasetus (NRP-asetus), ja komission asetusehdotuksesta ”Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus talousarvion menojen seurantaa ja tuloksellisuutta koskevan kehyksen sekä unionin ohjelmia ja toimintaa koskevien muiden horisontaalisten sääntöjen vahvistamisesta”, jatkossa tuloksellisuusasetus

Yleistä

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle, koskien komission ehdotuksia Euroopan aluekehitysrahaston, mukaan lukien Euroopan alueellinen yhteistyö (Interreg), koheesiorahaston ja Euroopan sosiaalirahaston perustamisesta osana kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa sekä aluekehityksen ja laadukkaisiin työpaikkoihin, osaamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen vuosiksi 2028–2034 myönnettävän unionin täytäntöönpanoedellytyksistä, työelämän- ja tasa-arvon näkökulmasta.

Rahoitusta kohdennettaisiin jatkossa suoraan jäsenvaltioille Kansallisten ja alueellisten kumppanuussuunnitelmien (NRPP, National and Regional Partnership Plans) kautta. Tähän pakettiin sisältyy paljon erillistavoitteina ja erillisohjelmina toteutettavia kokonaisuuksia ja rahastoja. Jatkossa käytännössä kaikki EU-rahoitus tulisi samasta paketista, ”yhdestä kuoresta”.

Komission ehdotukset Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), koheesiorahaston ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) perustamisesta osana kansallisia ja alueellisia kumppanuussuunnitelmia vahvistavat unionin sosiaalista ulottuvuutta ja luovat lähtökohtaisesti hyvät edellytykset tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja sosiaalisen osallisuuden edistämiselle vuosina 2028–2034. Erityisesti ESR:n asema keskeisenä välineenä ihmisiin kohdistuville investoinneille tukee Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toimeenpanoa.

Toisaalta se, että jatkossa ESR on osa kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa (NRPP) voi tuoda haasteita. Haasteena tulevaisuudessa voi olla se, miten eri rahastot ja pakolliset vaatimukset sovitetaan yhteen. Lisäksi NRPP-asetus on etusijalla alakohtaisiin säännöksiin nähden, mikä voi vähentää ESR:n säädöksien merkitystä.

Pitkäjänteinen aluekehittämisen rakennerahastotyö (esim. ESR- ja EAKR-hankkeet) ei saa jäädä tulevassa ”yhden kuoren mallissa” muiden tärkeiden asioiden jalkoihin. Järjestöiltä ja oppilaitoksilta on leikattu rahoitusta jo todella paljon kansallisesti, mutta EU:n rakennerahastohankkeilla on pystytty hieman kompensoimaan myös tuota menetystä. ESR-varoilla on pystytty toteuttamaan tärkeitä koulutushankkeita ja turvaamaan osaamisen kehittämistä koko Suomessa. Työvoiman saatavuus ja osaamisen kehittäminen onkin nähtävä strategisena kysymyksenä, johon panostamalla voidaan houkutella uusia investointeja ja työpaikkoja koko Suomeen.

EU:n komissiokin on tunnistanut ongelmaksi ammatillisten osaajien riittämättömyyden Euroopassa. Työnantajien itse tarjoama koulutus on vähentynyt samalla kun hallitus on lakkauttanut aikuiskoulutustuen ja leikannut samanaikaisesti myös muusta aikuiskoulutuksesta. EU:n rakennerahastoja tarvitaan jatkossa yhä enemmän koulutus- ja osaamisvajeiden paikkaamisessa ja koko Suomen elinvoiman säilyttämisessä.

Yleisesti SAK korostaa jäsenvaltioiden kansallista päätösvaltaa sosiaaliturvan ja asumispolitiikan osalta. On tärkeää, että ne ovat osa koheesiopolitiikan uudistamista, mutta sillä ei tule rajoittaa jäsenvaltioiden ja EU:n välistä toimivallan jakoa.

Lausunto U 70/2025 vp

Asetusehdotukset sisältävät useita työelämän ja tasa-arvon kannalta myönteisiä elementtejä:

ESR:n erityistavoitteisiin sisältyy selkeästi yhdenvertainen pääsy työmarkkinoille, oikeudenmukaiset ja laadukkaat työolot sekä syrjäytymisen ja köyhyyden torjunta.

Mahdollisuus tukea perusoikeuksia, demokratiaa, tasa-arvoa ja oikeusvaltioperiaatetta vahvistaa sosiaalipoliittista arvopohjaa. Väestörakenteen muutokseen vastaaminen huomioi sukupolvien ja alueiden väliset erot, joilla on keskeinen merkitys sekä sukupuolten tasa-arvon että alueellisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Myönteistä on myös se, että komissio tukee sukupuolten tasa-arvon edistämistä läpileikkaavana periaatteena. Käytännön vaikutusten kannalta

keskeistä on kuitenkin, miten tasa-arvon valtavirtaistaminen toteutuu kansallisissa ja alueellisissa kumppanuussuunnitelmissa. Riskinä on, että ilman riittäviä seurantamekanismeja tasa-arvotavoitteet jäävät yleisluonteisiksi.

Tasa-arvon ja sosiaalipolitiikan näkökulmasta on keskeistä, että jäsenvaltioilla säilyy riittävä liikkumavara kohdentaa rahoitusta omien sosiaalisten haasteidensa mukaisesti. Lisääntyvä seurantavelvoite ja yksityiskohtainen sääntely voivat heikentää resurssien suuntaamista varsinaisiin sosiaalisiin toimenpiteisiin, hallinnollisen keventämisen pitäisikin näkyä myös seurannassa.

Kuten U-kirjeessä todetaan, komission ehdotuksen mukaan edistyksestä huolimatta työttömyyden, osaamisvajeen, työvoimapulan ja köyhyyden torjunta ovat edelleen ensisijaisia parannuskohteita koko EU:ssa. Tämä ei komission mukaan pelkästään uhkaa Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarille asetettujen yleistavoitteiden saavuttamista vaan myös haittaa edistymistä Euroopan kilpailukyvyn vahvistamisessa yhä globalisoituneemmassa maailmassa.

Työelämää ja tasa-arvoa koskettaa yleisesti eniten ESR-asetusehdotus. ESR-osion tärkeys korostuu nyt uudessa rahoitusmallissa, jossa NRPP-asetus määrittelee varojenjakoa jäsenvaltioissa hallinnoitaville EU:n budjettivaroille.

Suomen hallituksen leikkaukset ovat osuneet tuntuvasti mm. erilaisten työelämää ja tasa-arvoa edistävien järjestöjen rahoitukseen. ESR-varoin on pystytty korvaamaan joiltain osin tätä leikattua rahoitusta järjestöjenkin osalta. On tärkeää, että työttömyyden, osaamisvajeen, työvoimapulan ja köyhyyden torjuntaan osoitetaan myös riittävästi rahoitusta, jotta päästään konkreettisiin tuloksiin.

ESR-asetusehdotus

U-kirjeen mukaan unionin sosiaalisten tavoitteiden saavuttamiseen tulisi varata jokaisessa kumppanuussuunnitelmassa vähintään 14 % unionin rahoitusosuudesta ja lainoista.

Ottaen huomioon Euroopan tämänhetkisen työelämän kehityksen ja em. tavoitteet osaamisvajeessa ja köyhyyden torjunnassa sekä kilpailukyvyn vahvistamisessa, pitäisi ESR-osuuden olla huomattavasti suurempi. ESR:llä voitaisiin artiklan 3 e) alakohdan mukaisesti suojella ja vahvistaa perusoikeuksia, demokratiaa, tasa-arvoa ja oikeusvaltioperiaatetta sekä vaalia unionin arvoja.

Nykyisessä maailmanpolitiikan epävakaassa tilanteessa tämä asia korostuu erittäin tärkeäksi koko EU:n kannalta. Jo siitäkin syystä pitäisi ESR-osuutta kasvattaa kokonaisbudjetissa.

14 % rahoituksesta, sosiaalisten tavoitteiden saavuttamiseksi, olisi perusteltua ulottaa myös kilpailukykyrahastoon.

Lausunto U 53/2025
I osasto – Yleiset säännökset [1–9 artikla]
e) suojellaan ja vahvistetaan perusoikeuksia, demokratiaa, tasa-arvoa ja oikeusvaltioperiaatetta sekä vaalitaan unionin arvoja

U-kirjeessä todetaan, että pitämällä yllä ja kehittämällä edelleen avoimia, oikeuksiin perustuvia, demokraattisia, tasa-arvoisia ja osallistavia yhteiskuntia, voidaan muun muassa parantaa kansalaisyhteiskunnan ja työmarkkinaosapuolten valmiuksia vaalia unionin arvoja, kansalaiskasvatusta ja nuorten osallistumista.

Tämä on työelämän ja tasa-arvon kannalta ensiarvoisen tärkeää.

Kumppanuusosiossa on kattavasti lueteltu relevantit kumppanuusosapuolet. Työelämän ja tasa-arvon kannalta on tärkeää, että työmarkkinaosapuolet ja kansalaisjärjestöt ovat keskeisenä osana kumppanuutta.

Oikeudenmukainen siirtymä

Sosiaalisesti oikeudenmukainen siirtymä on kirjattu ehdotuksen yleistavoitteisiin. On erittäin tärkeää, että JTF-työ jatkuu uuden ohjelman sisällä.

Ehdotetuista erityistavoitteista maininta sosiaalisesti oikeudenmukaisesta siirtymästä sen sijaan puuttuu, kun taas yleisesti oikeudenmukainen siirtymä on erikseen mainittu EAKR-asetukseen liittyvissä erityistavoitteissa.

Vaarana tässä on, että oikeudenmukaisen siirtymän nimissä tukea ohjataan lähinnä yrityksille. Sen sijaan työntekijät ja asukkaat, jotka eniten kärsivät tästä muutoksesta, eivät saa tarvitsemaansa tukea esimerkiksi osaamisen kehittämiseen ja uuden työuran löytämiseen.

Toisin sanoen oikeudenmukaisen siirtymän aiheuttamat sosiaaliset haasteet tulisi huomioida myös erityistavoitteissa. Tämän voidaan katsoa toimivan myös yhdenvertaistavana toimena jäsenvaltioiden kesken. Jos oikeudenmukaisen siirtymän sosiaalista aspektia ei huomioida jokaisessa jäsenmaassa, voi se johtaa Unionin sisällä epätasaiseen kehitykseen. Sen sijaan tasainen kehitys vahvistaa entisestään Unionin kilpailukykyä globaalissa markkinataloudessa.

Järjestö / Roslakka 9.2.2026

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Ville Roslakka
alue- ja järjestöasiantuntija Ville Roslakka
ville.roslakka@sak.fi
puh. 050 592 0404